

चन्द्रोपल (चन्द्र + उपल) m. *Mondedelstein* (s. चन्द्रकांत) H. 1067.

चन्धनि s. औपचन्धनि.

चप्, चैपति *beruhigen, besänftigen* Dhātup. 11, 5. चर्पयति *zerreiben, einen Teig anrühren* oder übertr. *betrügen* (परिकल्कन; vgl. कल्क, कल्कन) 32, 82.

चपट m. = चपेट AK. 2, 6, 2, 35, Sch.

चपल (von कम्प) Uṇ. 1, 110. 1) adj. (f. घ्रा) mit कृतादि compon. gaṇa औपयादि zu P. 2, 1, 59. mit einem im loc. gedachten nom. compon. gaṇa शौण्डादि zu 40. Das adv. behält im comp. vor einem adj. seinen Ton gaṇa विस्पष्टादि zu 6, 2, 24. *sich hinundherbewegend, beweglich, schwankend; rasch zu Werke gehend; leichtfertig, leichtsinnig, unbesonnen; unbeständig*, = चल, तरल, अनवस्थित, शीघ्र, चिकुर, दुर्विनीत AK. 1, 1, 2, 60. 3, 1, 46. H. 1455. 1470. 476. an. 3, 646. MED. I. 88. VAI. beim Sch. zu Çiç. 2, 117. = विकल ÇABDAR. im ÇKDr. (नौः) घूर्णति चपलेव स्त्री मत्ता MATSJP. 42. चपलायताती KAURAP. 9. गतं शैशवाञ्चपलं RAGH. 11, 8. कुल्याम्भोभिः पवनचपलैः ad ÇĀk. 14. घतिचपल (वायु) PAÑKAT. 190, 12. अरोहञ्चपलः कृतः कदम्बशिखरम् HARIV. 3652. मानुष्यं बलविन्दुलोलचपलम् HIT. I, 146. श्री MBH. 13, 3861. ÇĀNTIÇ. 2, 11. मूढो नैकृतिकश्चापि चपलश्च MBH. 3, 13848. R. 3, 41, 2. 4, 17, 7. ÇĀk. 30, 12. HIT. 24, 1. त्विष्य I, 111. R. 3, 51, 33. गवाहृषु चपलः *schnell bei der Hand Kühe zu bespringen* HARIV. 4104. In comp. mit dem, woran sich die *Beweglichkeit* u. s. w. äussert. व्याचपलं धनुः HARIV. 3661. त्रयनचपला (= पुंश्चली) PAÑKAT. I, 189. विहाराचारचपलं सर्पसहं विदुर्नरम् Suçr. 1, 335, 19. न पाणिपादचपलो न नेत्रचपलो ऽनुनुः । न स्यादाक्रपलश्चैव M. 4, 177. MBH. 14, 1251. — 2) m. a) *ein best. Thier* (मूषिक) Suçr. 2, 278, 3. — b) *Fisch* H. an. MED. — c) *schwarzer Senf* (क्षव) RĀGĀN. im ÇKDr. — d) *Quecksilber* AK. 2, 9, 100. TRIK. H. 1050, Sch. H. an. MED. VAI. — e) *eine Art Parfum*, = चोरक H. an. MED. *Dieb* WILS. — f) *ein best. Stein* (प्रस्तरात्तर) H. an. MED. — g) N. pr. eines Fürsten MBH. 1, 231. eines übermenschlichen Wesens HARIV. LANGL. I, 513. — 3) f. घ्रा a) *Blitz* AK. 1, 1, 2, 11. TRIK. H. 1103. H. an. (lies चपला st. चक्षला). MED. HĀR. 38. Gtr. 7, 23. — b) *langer Pfeffer* AK. 2, 4, 2, 15. TRIK. H. ç. 101. H. an. MED. RATNAM. 46. — c) *Zunge* ÇABDAR. im ÇKDr. — d) *ein untreues Weib* TRIK. H. an. MED. Davor bewahrt ein fem. in einem adj. comp. seinen Geschlechtscharakter nach gaṇa प्रियादि zu P. 6, 3, 34. Vop. 6, 13. — e) *ein berauschendes Getränk* (मदिरा) und insbes. *die berauschenden Spitzen vom Hanf* (विजया) RĀGĀN. im ÇKDr. — f) *Glück, die Göttin des Glücks* (vgl. u. 1.) TRIK. H. an. MED. — g) Name zweier Metra COLEBR. Misc. Ess. II, 73. 74. 119. 154. 158. — h) eine der Personificationen der 5ten Note AS. Res. III, 70. — Vgl. चापल, चापलायन, चापल्य.

चपलक (von चपल) adj. *leichtfertig, unbesonnen* HARIV. 4546.

चपलता (wie eben) f. *Leichtfertigkeit, Unbesonnenheit* HIT. 49, 15. SĀH. D. 64, 6, 73, 14.

चपलताशय m. *Indigestion, Blähungen* TRIK. 2, 6, 14. Fehlt sowohl im ÇKDr. als auch bei WILSON. Unter अज्ञीर्णा führt ÇKDr. nach derselben Aut. पलताशय (indem च als Partikel zum Vorhergehenden gezogen wird) auf, welches aber an seiner Stelle weder im ÇKDr. noch bei WILSON erscheint. Die von uns aufgenommene Form lässt sich etym.

(चपलता + आशय) erklären, die andere schwerlich.

चपलाङ्ग (चपल + अङ्ग) m. *Delphinus gangeticus* HĀR. 77.

चपलाञ्जन (च + ज्ञन) m. *ein unbeständiges Weib und die Göttin des Glücks* Çiç. 9, 16.

चपलाय (von चपल), ऽप्यते *beweglich, leichtfertig u. s. w. werden* gaṇa भृशादि zu P. 3, 1, 12.

चपेट m. *die Hand mit ausgestreckten Fingern* AK. 2, 6, 2, 35. H. 596. an. 3, 159. चपेटाघात m. und चपेटिका f. *ein Schlag mit der flachen Hand* WILS. — Vgl. चर्पट, चपट.

चैप्य n. *ein best. Opfergeräth* VS. 19, 88. ÇAT. BR. 12, 7, 2, 13. 9, 1, 3.

चम्, चैमति *schlüpfen* Dhātup. 13, 26. Vop. 8, 65; अचमीत् 66; अचमि impers. 24, 6. चमसः कस्माच्चमत्यस्मिन् Nir. 10, 12. चचाम मधुमाधीकम् BHAT. 14, 94. Fälschlich in Verb. mit festen Speisen (indem अद् in im Dhātup. in seiner weiten Bed. gefasst wird): मोसं चेमुः ebend. 53. — चमौति ved. Dhātup. 27, 27. — caus. चामयति 19, 69. Vop. 18, 22.

— घ्रा, घ्राचामति P. 7, 3, 75 nebst VArtt. Vop. 8, 66; घ्राचामि impers. 11, 7, 24, 6. *einschlürfen*: अयः ÇAT. BR. 1, 7, 2, 17. 14, 1, 1, 29. M. 2, 60, 5, 139. Mit Ergänzung von अयः ÇAT. BR. 14, 9, 2, 15. 3, 13. TBR. 2, 1, 2, 7. ÇĀNKH. ÇR. 2, 7, 18. KHĀND. UP. 2, 12, 2. 5, 2, 7. 6, 13, 2. M. 3, 144. 145. PRAB. 69, 12. 14. *आचम्य* M. 2, 51. 222. 3, 217. 264. 5, 86. 87. R. 2, 52, 73. BHĀG. P. 6, 8, 4. *आचातः* (mit act. Bed.) पुनराचमेत् Gobh. 1, 2, 37. ĀÇV. GRBJ. 4, 7. M. 2, 70. 3, 251. 5, 138. 143. JĀGĀN. 1, 196. *आचातोदक* Gobh. 1, 1, 2. 3, 8, 17. *den Mund ausschülen mit* (instr.): अनुत्ताभिरुफेनाभिराद्रिस्तीर्थेन — *सर्वदाचमेत्* M. 2, 61. Uneig. *einschlürfen* so v. a. *rasch verschwinden machen*: आकाशवायुः — *आचामति स्वेदत्रलान्मुखे ते* RAGH. 13, 20. 9, 68. *ते रुपाः* — *दारुकेण प्रचोदिताः* । पन्थानमाचमुनिव प्रसमाना इवाम्बरम् MBH. 5, 2978. — caus. *Wasser schlürfen lassen*: तृप्तानाचामयेत् M. 3, 251. 5, 142. — Vgl. आचमन fgg., आचाम fgg.

— अन्वा *nach Jemand den Mund ausspülen*: आचमनीयेनान्वाचामति ĀÇV. GRBJ. 1, 24.

— पर्या, partic. पर्याचात in Verb. mit अन्न *Speise, nach der sich Jmd schon den Mund gespült hat*, M. 4, 212.

— सना *Wasser schlürfen*: स्वे स्वे तीर्थे समाचम्य MBH. 13, 5063.

— वि, विचमति Vop. 8, 66.

चमक m. N. pr. eines Mannes RĀGĀ-TAR. 7, 289.

चमकसूक्त n. Bez. der *Sprüche* (सूक्त) VS. 18, 1—27 wegen der Wiederholung der Worte च मे, SĀ. zu ÇAT. BR. 10, 1, 5, 3.

चमत्कारण n. *das Bewundern* SĀH. D. 24, 12. — चमत् *Ausruf der Verwunderung* + कर्ण.

चमत्कार m. 1) *Beiwunderung, Erstaunen, Ueberraschung* TRIK. 1, 1, 128. चमत्कारश्चित्तविस्ताररूपो विस्मयापरपर्यायः SĀH. D. 23, 14. 6. 12. 17. 18. इदं ते लेभान्धस्य चेष्टितं चेतसि चमत्कारमातनोति PRAB. 76, 15. सकलजगत्त्रयवृद्धयचमत्कारकारिचरितानाम् KATHĀS. 22, 257. सचमत्कारम् adv. 147. चमत्कारचन्द्रिका f. Titel einer Grammatik Verz. d. B. H. No. 780. — 2) *Achyranthes aspera* (s. अग्रामार्ग) ÇABDAR. im ÇKDr.

चमत्कारित (von चमत्कार) adj. *in Erstaunen versetzt*: विचित्रचरितोत्प्रेषचमत्कारितचेतन KATHĀS. 25, 225.

चमत्कारिन् (च + का) adj. *in Staunen versetzend*: चित्त° Verz. d.